

ЛЕКСИКОГРАФІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ I-IV КУРСІВ

Михайлова Т. В., Україна, Харків
Національний технічний університет «ХПІ»

У зв'язку з переведенням навчання іноземних студентів на навчання українською мовою є нагальна потреба створення навчально-методичних комплексів з української мови як іноземної для студентів I-IV курсів у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут». Найголовнішим елементом таких комплексів є підручник, оскільки він містить майже всі теми й матеріали, які повинні опанувати іноземні студенти. До структури комплексів належать ще й збірники контрольних робіт, тестові завдання й словники. Тому тема створення матеріально-технічного забезпечення викладання української як іноземної, зокрема укладання нових перекладних, тлумачних, орфографічних словників є *актуальною*. Мета доповіді – обґрунтувати потребу укладання навчальних словників з фахових дисциплін й соціально-культурної сфери для іноземних студентів I-IV курсів.

Про розроблення навчальних словників у національній та зарубіжній науково-методичній літературі писали С. А. Воробйова, П. М. Денисов, В. В. Дубічинський, Н. Ф. Зайченко, Л. В. Малаховський, В. В. Морковкін, З. Партико, А. Е. Супрун, О. Туркевич та ін. Науковці одноставно відзначають, що головною метою лексикографічних праць є надати змогу іноземним студентам поповнювати як активний, так і пасивний словниковий запас; задовольняти освітні потреби в одержанні професійно значущої та соціально-культурної інформації тощо.

Нині є педагоги й методисти (Т. Ю. Забавникова, А. В. Макаренко, Т. А. Подгурська та ін.), які відзначають такі переваги електронних словників порівняно з друкованими: швидкий пошук і репрезентація семантики потрібних слів і словосполучень; полегшення перекладання інформації; діалоги з викладачами та іншими носіями іноземної мови; надання граматичних форм, синонімів й антонімів, наведення можливих прикладів уживання реєстрових слів; можливість унаочнення матеріалів за допомогою малюнків, фотографій, схем, відеоматеріалів; організація тренувальних вправ; можливість чути, учитися вимовляти й запам'ятовувати словниковий матеріал тощо. Зрозуміло, що такі лексикографічні довідники активізують навчальну діяльність, урізноманітнюють підходи до викладання, акумулюють не тільки розумові, але й емоційні ре-

сурси студентів, пришвидшують досягнення освітніх цілей. Однак на практичних заняттях користування такими словниками забирає багато часу (комп'ютери не завантажуються, «зависають», студенти відволікаються тощо).

Тому, незважаючи на наявність Інтернету, у якому on-line доступні будь-які словники (перекладні, тлумачні та ін.), усе одно, на нашу думку, потрібні й друковані лексикографічні праці (як окремі видання, так і вміщені в підручниках, практикумах і збірниках контрольних робіт), які полегшують опанування загальноживаною лексикою й спеціальними одиницями певного фаху, допомагають зрозуміти сенс слів і словосполучень, використовуваних у навчальних текстах і вправах.

Навчальні лексикографічні праці можуть бути як перекладними, так і тлумачними, але повинні відповідати таким вимогам: правильність, доступність, оперативність одержання інформації, частотність пропонованих матеріалів. У словниках професійної лексики слід наводити не лише перекладні еквіваленти, але й (що найважливіше!) репрезентувати дефініції наукових понять, що сприятиме кращому розумінню значень спеціальних одиниць, вивченню нових фахових найменувань і наукової інформації загалом. Також доречно подавати й інші види інформації про терміни: їх фонетичну характеристику (наголос), деякі граматичні форми, зразки термінологічних словосполучень з реєстровими словами, ілюстрації тощо.

Нині позитивною тенденцією є видання перекладних словників з мов, з яких ні в широкому вжитку в Україні, ні в Інтернеті до останнього часу майже не було лексикографічних матеріалів (наприклад, з туркменської). Уже опубліковано деякі лексикони, покликані як полегшити життя іноземцям в Україні, так і забезпечити працю зі студентами на практичних заняттях [1; 5].

Створенню словників для студентів певних курсів визначених галузей сприятиме відновлення міжпредметних зв'язків зі спеціальними кафедрами. Кафедра української, російської мов і прикладної лінгвістики НТУ «ХПІ» пропонує допомогу спеціальним кафедри в розроблянні концепцій та укладанні словників з фахових дисциплін українською мовою, в оновленні вже виданих матеріалів [2-5].

У доповіді описано також принципи укладання навчальних словників, критерії відбору лексичних (термінологічних) одиниць до них та ін.

Застосування студентами-іноземцями філологічних і фахових словників дає змогу з'ясувати значення невідомих слів, зокрема термінів, семантично точно використовувати лексичні одиниці під час мовлення, загалом підвищує мовну й мовленнєву компетенцію іноземних студентів.

Література

1. Навчальний українсько-російсько-туркменський словник для іноземних студентів усіх напрямів підготовки всіх форм навчання / укл. О. С. Черемська, Г. Г. Гайдамака. – Х.: Вид-во ХНЕУ, 2013. – 112 с. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3625>

2. Лапузина Е. Н. Учебный русско-английский математический словарь / Е. Н. Лапузина, А. И. Лобода, Ю. А. Романов и др. – Х.: НТУ «ХПІ», 2016. – 184 с.

3. Лапузина Е. Н. Учебный русско-арабский математический словарь / Е. Н. Лапузина, Ю. А. Романов, Е. А. Романова. – Х.: НТУ «ХПИ», 2017. – 182 с.
4. Лапузина Е. Н. Учебный русско-китайский математический словарь / Е. Н. Лапузина, Ю. А. Романов, Е. А. Романова и др. – Х.: НТУ «ХПИ», 2017. – 162 с.
5. Лапузина Е. Н. Учебный русско-туркменский математический словарь / Е. Н. Лапузина, А. И. Лобода, Ю. А. Романов и др. – Х.: НТУ «ХПИ», 2016. – 170 с.